

Межрегиональные предметные олимпиады КФУ
профиль «Татарский язык»
Заключительный этап
2021-2022 учебный год
10 класс

I. Һәр тотрыклы гыйбарәне синоним булырдай бер сыйфат белән алыштырып языгыз. / Запишите каждый фразеологизм одним синонимичным прилагательным. (10 баллов. За каждый правильный вариант по 1 баллу).

1) Сүзе үтә торган, 2) шалкан бәясе, 3) ике йөзле, 4) ачык авыз, 5) салкын күңелле, 6) жиңел сөякле, 7) олы жанлы, 8) кош теле хәтле, 9) ачык йөзле, 10) балтасы суга төшкән.

II. Тура – урат, туар – утар, төс – сөт мисалларында тел уйнату нәрсәгә нигезлэнгән? Ул кайсы термин белән атала? Әлеге алымны кулланып, *мәл, кесә, ташы, тамак* сүзләренәң парларын языгыз. Шундый ук тагын 2 мисал китерегез. / На чём основана языковая игра в примерах *тура – урат, туар – утар, төс – сөт*? Каким термином она обозначается? Используя данный приём, запишите соответствующую пару для каждого слова: *мәл, кесә, ташы, тамак*. Приведите 2 аналогичных примера. (10 баллов. 1 балл за объяснение сути приёма языковой игры; 1 балл за правильно указанный термин; по 1 баллу за каждое верно разгаданное слово и за объяснение значения; по 2 балла за каждый свой пример).

III. Жөмләнең һәр сүзенә морфологик анализ ясап языгыз. / Сделайте морфологический анализ каждого слова в этом предложении (15 баллов. 1,5 баллов за правильный разбор каждого слова).

Үз алдыңа куйган максатны тормышка ашыруга иртәгә тотынырмын дип уйлама.

IV. Лингвистик терминнар һәм тел берәмлекләре арасында тәңгәллекләр урнаштырыгыз. Жавапны сан – хәрәф формасында языгыз. / Установите соответствие между лингвистическими терминами и языковыми единицами. Ответ представьте в виде: цифра - буква. (10 баллов. За каждый правильный вариант по 1 баллу)

1) Паронимнар; 2) синонимнар; 3) тарихи сүзләр; 4) архаизмнар; 5) омонимнар; 6) диалектизмнар; 7) алынма сүзләр; 8) антонимнар; 9) күп мәгънәле сүзләр; 10) бер мәгънәле сүзләр.

А) Каптыргыч, каптырма; Ә) Сүрән, сүлпән; Б) Мәктәп, шагыйрь; В) Капчык, каравыл; Г) Ызба, алжапма; Д) Имана, чикмән; Е) Керем – чыгым; Ж) Ошый – охшый, гыйбарәт – гыйбрәт; З) Яр, тиен; И) Гакыл, аяк.

V. Русча гыйбарәләрнең татарча эквивалентларын языгыз. / Напишите татарские эквиваленты, соответствующие выражениям на русском языке. (15 баллов. За каждый правильный вариант по 3 балла)

Душа в пятки ушла;

Держать в ежовых рукавицах;

Толочь воду в ступе;

Кожа да кости;

Втирать очки.

VI. Тамырының мәгънәсе белән бер сүз башкаларынан аерылып тора. Әлеге сүзне табыгыз һәм мәгънәсен языгыз. Шул тамырдан 2 яңа сүз уйлап языгыз. / Одно из слов отличается от других значением корня. Запишите это слово и смысл. Из этого корня

придумайте 2 новых слова. (5 баллов. 3 балла за правильно указанное слово и смысл; по 1 баллу за каждое верно написанное слово)

Бозгыч, бозым, бозык, бозлавык, бозылышу.

VII. Татар телендә сүзнец лексик мәгънәсе турында ниләр беләсез? 1) бер мәгънәле һәм 2) күп мәгънәле сүзләр, 3) аларны сөйләмдә куллану турында языгыз; 4) мисаллар китерегез. / Что Вы знаете о лексическом значении слова в татарском языке? Напишите об 1) однозначных и многозначных словах; 2) об их использовании в речи; 3) приведите примеры. (15 баллов. Каждый критерий оценивается 5 баллами)

VIII. «Һиндларның «омара вазанги» дигән борынгы һәм изге гыйбарәсендә куәтле уңай энергия бар дип санала. Бу тәгъбир аларда акыл һәм тирән уй-фикер уята икән» дип язган Рашат Низами. Ә татар сүзләренен көче, энергиясе бармы? Сез ничек уйлыйсыз? Шуңа мөнәсәбәтегезне белдереп языгыз. Язмагыз 80 сүздән ким булмаска тиеш. Фикерегезне дәлилләп, 2 дән ким булмаган дәлил китерегез. / Считается, что индийцы имеют мощную положительную энергию в древнем и святом выражении «омара вазанги». Оказывается, эта формулировка вызывает у них глубокие мысли и размышления», - пишет Рашат Низами. Есть ли сила, энергия татарских слова? Как Вы думаете? Напишите сочинение-рассуждение (не менее 80 слов), выражая ваше отношение к этому. Приведите не менее 2 довода-примера (20 баллов)